

Тисячі поляків заради гідного життя згоджуються на працю за межами країни. Велика кількість людей, які виїхали за кордон, залишили на Батьківщині неповнолітніх дітей. Немає нічого дивного в тому, що в ЗМІ євросирітство визначається як «чорна сторона» заробітчанської еміграції і з впевненістю можна стверджувати, що дане явище є надзвичайно серйозною проблемою сьогодні. Місцева влада, без підтримки уряду, не може самостійно розв'язати ані проблему євросирітства, ані радикальним чином зменшити величину заробітчанської міграції. Реальний сценарій перемоги над цим явищем – це пом'якшення його негативних наслідків. Також необхідно вжити усіх заходів, які могли б ефективно допомогти мінімізувати наслідки євросирітства.

Список використаних джерел

1. Biuletyn Informacyjny Rzecznika Praw Dziecka nr 1-2, Warszawa 2008.
2. Kozak S., Patologia eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodziny, Kraków 2007.
3. Lachowska M., Eurosieroctwo jak patologia i jego negatywne konsekwencje, [w:] B. Kałdon, I Kurlak, Współczesne zagrożenia psychospołecznego funkcjonowania człowieka. Ostrowiec Świętokrzyski 2010
4. Waloszek D., Organizacja funkcjonowania indywidualnego w rodzinie, [w:] H. Cudak (red.), Rodzina polska u progu XXI wieku, Łowicz 1997

The article deals with the features of the euroorphanhood phenomenon and its psycho-social consequences for family and society on the whole. Problem of the families functioning, whose members are on earnings, is multivariable and extremely complicated. Undoubtedly, migration of one of the family members changes the structure and method of its basic functions realization. The results of researches of emigration consequences specify on indisputable negative influence of parents departure abroad on family functioning, first of all on children. Namely politics of government, together with activity of local authorities, would solve the problem of euroorphanhood or else radically decrease the size of people migration for earnings.

Keywords: euroorphanhood, psycho-social consequences, functioning of family, emigration.

УДК 378.147(410):81'243

Никитюк С.І.*

ЗАСВОЄННЯ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У СИСТЕМІ ЗАОЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті визначено перспективи засвоєння позитивного досвіду британської системи заочної освіти вчителів іноземних мов. У результаті вивчення літературних джерел автор свідчить про посилення інтересу до проблем становлення і розвитку ЗО у Великій Британії та визначає її переваги: навчаючись заочно, студент може вибрати ту кількість часу для проходження курсу, яка його влаштовує; заочна форма освіти відкриває дорогу до фахового і культурного зростання тим людям, які з різних причин не могли отримати освіту на денних відділеннях; заочна форма за розумної і правильної організації справи виявляється досить ефективним засобом здешевлення освіти; високий рівень сформованості навичок самостійної роботи у спеціалістів перетворює їх на мобільних та конкурентоспроможних громадян суспільства. Протягом останніх десятиріч з'явилась тенденція вдосконалення заочної освіти засобами інформаційних технологій (ІТ).

Ключові слова: заочна підготовка у Великій Британії, іноземні мови, перспективи, сучасні зміни, становлення.

Питання розвитку заочної (ЗО) і дистанційної освіти (ДО) іноземних мов (ІМ) не є новим. З огляду на те, що ці форми успішно розвиваються у Великій Британії, ми намагатимемося

* © Никитюк С.І., 2014

визначити чинники засвоєння позитивного досвіду британської системи заочної освіти вчителів іноземних мов.

Велика Британія, як і більшість зарубіжних країн, пристосовується до швидких змін у суспільстві та намагається інтегрувати ЗО із ДО, щоб готувати гідних громадян для цього суспільства. Середньорічні темпи зростання кількості студентів-заочників у Великій Британії 10,8%, а студентів очних відділень – лише більше 3%. Частка тих, хто навчався, в відсотках від зайнятого населення у віці 20-64 років у Великій Британії становить 65 [4].

Серед учених, які вивчали питання підготовки вчителів ІМ у вищій освіті України, назвемо А.В. Василюк, Н.Г. Ничкало, В.Г. Редька, А.А. Сбруєву, С.І. Синенко. На системі ЗО України зосередили свої дослідження О. Василенко, В. Зубко, Т.І. Кобзарєва, К.В. Корсак, О. Малінко, Т. Росич, П.І. Сердюков.

Вивчення літературних джерел свідчить про посилення інтересу до проблем становлення і розвитку ЗО у Великій Британії. Різні аспекти професійно-педагогічної підготовки вчителів іноземних мов ІМ у цій країні досліджували Г.О. Андрєєва, І.П. Задорожна, Ю.В. Кіщенко, О.Ю. Кузнецова, В.В. Лапчинська, Н.В. Федорова, Р.М. Яцишин, А.В. Парінов, С.І. Синенко.

Російські вчені Зімаков І., Мельник Б. та Сьоміна Н. [1] свідчать, що ЗО постійно викликає до себе підвищений інтерес. Та й оцінка його ніколи не була однозначною: від визнання до повного заперечення. Заочне навчання у світі розглядається як висока технологія, що дає повноцінну освіту. Його ефективність полягає у поєднанні великих тиражів високоякісних методичних матеріалів і гнучкості інтересів студента. Динаміка сучасного життя призводить до активного розвитку різних форм освіти, в тому числі без відриву від основної роботи. Економічні процеси підвищують її значущість. Заочна форма, створена свого часу як доповнення до денної, швидко набрала силу, перетворилась у важливий рушій підготовки кадрів вищої кваліфікації. При цьому слід відзначити, що багаторічний досвід заочної системи навчання у всіх провідних країнах (США, Велика Британія, Франція, Японія та інші) переконливо підтверджує, що така підготовка спеціалістів має право на існування і в майбутньому.

Позаяк складається здорова конкуренція, певний ринок освітніх послуг, що, безумовно, стимулює поліпшення якості навчального процесу. Нині студенти можуть вибирати, – якій формі навчання віддати перевагу. Звичайно, цей вибір передусім залежить й від матеріального статку родини [4].

Вже протягом 80-ти років ЗО виконує освітні потреби тисяч людей, які не змогли чи не мали бажання у свій час завершити денне навчання. Серед них: випускники ВНЗ, які були не в змозі закінчити стаціонарну програму, але хочуть завершити навчання для отримання ступеня; професіонали, які мають бажання оновити і розширити свої знання і вміння; випускники коледжів, які намагаються вдосконалити свою освіту, перейшовши на її вищий щабель; випускники вищої школи, які вирішили перекваліфікуватись чи вивчити додаткові курси; та просто люди, які цікавляться вивченням різних курсів для збагачення особистих знань [5].

У 90-х роках минулого і початку ХХІ століття заочна форма навчання почала набирати все більшої актуальності. Особливо це помітно у зарубіжних країнах, які у цій галузі забезпечують високу продуктивність освітнього процесу та вийшли на передові рубежі розвитку інформаційних технологій. Зокрема, досить ефективна ця система педагогічної освіти у Великій Британії, яка виникла саме у цій країні як соціальне явище і наразі активно впроваджується, зберігаючи давні традиції. Наприклад, середньорічні темпи зростання чисельності студентів-заочників у Великій Британії склали 10,8%, а студентів очних відділень – лише більше 2%. В Україні третина всіх студентів педагогічних вищих навчальних закладів навчається на заочних відділеннях, і ця кількість має тенденцію до постійного зростання [2].

Заочна освіта визнається зараз такою формою, яка може задовольнити потреби в отриманні освіти більшої частини тих, хто бажає, у порівнянні з традиційними формами освіти. Ось декілька її переваг:

1. Навчаючись заочно, студент може вибрати ту кількість часу для проходження курсу, яка його влаштує. Крім того, в деяких коледжах початок курсу навчання може встановлюватися довільно, фіксуються лише екзамени і час складання контрольних робіт, що також створює певні зручності для тих, хто навчається [5].
2. Заочна форма освіти дає змогу краще вдосконалюватись у вибраній сфері діяльності; відкриває дорогу до фахового і культурного зростання тим людям, які з різних причин не могли отримати освіту на денних відділеннях.
3. Заочна форма за розумної і правильної організації справи виявляється досить ефективним засобом здешевлення освіти.
4. Високий рівень сформованості навичок самостійної роботи у спеціалістів перетворює їх на мобільних та конкурентоспроможних громадян суспільства.

Протягом останніх десятиріч з'явилась тенденція вдосконалення заочної освіти засобами інформаційних технологій (ІТ).

Заочні навчальні заклади надають значної уваги розробці найефективніших комбінацій комунікативних засобів, що дозволяють в найбільш доступній і прозорій формі довести навчальний матеріал до кожного студента. Серед них можна назвати супутниковий зв'язок, аудіовізуальне обладнання, що дозволить проводити заочні наради через систему електронної пошти, кабельне телебачення, відео-, CD диски. Усе це відкриває для ЗО нечувані можливості – звичайно за наявності відповідних засобів і необхідного програмного забезпечення. Викладач у системі заочної освіти залишається лише предметником, укладачем навчального матеріалу, який навчає з використанням допоміжних засобів, у контакті з спеціалістами з організації і перевірки знань тих, хто навчається.

Студенти заочної форми навчання впродовж вивчення ІМ з допомогою ІТ мають змогу:

- відповідати на питання та запити, пов'язані зі змістом навчального курсу;
- давати поради з метою їхньої орієнтації;
- допомагати долати труднощі у розумінні будь-якої дисципліни;
- пересилати завдання і контрольні роботи;
- обговорювати з тьютором проекти та дослідження;
- об'єднуватись у групи за інтересами та потребами;
- сприяти спільному розробленню проектів, організовувати групи взаємодопомоги.

Не можна твердити про педагогічну цінність ІТ, та всі вони дедалі більше та ефективніше завойовують галузь освіти, зокрема заочної (при вивченні ІМ).

Саме проникнення ІТ у всі сфери діяльності дало можливість організувати доступні для всього студентського загалу курси і програми масової освіти, використовуючи гнучкі формули розповсюдження знань.

Це дає змогу зробити певні висновки щодо особливостей розвитку заочної системи підготовки вчителів іноземних мов у Великій Британії у сучасних умовах:

- загальноєвропейські інтеграційні процеси в останнє десятиріччя впливають на підготовку вчителів у Великій Британії. Простежується доцентрова тенденція розвитку англійської педагогічної освіти, зокрема заочної, як у межах країни, так і в межах Європейського Співтовариства;
- забезпечення освіти впродовж життя;
- збільшення питомої ваги самостійної роботи в структурі професійного становлення вчителя;
- формування умов для самореалізації студента – формування власного стилю та методики майбутнього професіонала;
- активізація процесів наближення змісту професійної підготовки вчителів до змісту їхньої професійної діяльності та забезпечення перманентності професійного росту вчителем;
- заочна освіта Великої Британії спрямована на підготовку фахівця широкого профілю;

- залучення досвідчених шкільних учителів до партнерства у справі підготовки майбутніх педагогів стимулюватиме їх професійний розвиток, сприятиме посиленню професіоналізму. Ефективна організація системи ЗО відкриває реальні резервні шляхи для удосконалення рівня володіння студентами іноземною мовою як важливим засобом спілкування. За умови ефективної організації, у майбутньому ЗО не лише конкуруватиме з традиційним університетом, а й в деяких випадках випереджатиме його.
- Заочна система освіти допоможе особистості розвиватися впродовж всього життя людини, а не короткого проміжку часу, заохочуючи поліваріантність мислення, стимулюючи безперервний професійний розвиток і творчу діяльність. У перспективі заочна форма освіти повинна стати постійним супутником людини, необхідною умовою її всебічного і гармонійного просування, що сприятиме появі нових досліджень, створення нових типів нетрадиційних навчальних закладів з переважно заочною формою навчання: відкритих університетів;
- студентський контингент подорослішав; поява у нього потреби у демократичному доступі до навчання;
- розвиток комунікаційних технологій, засобів зв'язку, а й, відповідно, нових вимог до спеціаліста, що змушує людей з вищою освітою або перекваліфіковуватися або отримувати інший фах, повністю відмінний від попереднього;
- зростання можливостей, а почасти необхідність кар'єри, збільшення тривалості вільного часу за рахунок зменшення робочого дня, прагнення покращити якість життя, індивідуальне вдосконалення і розвиток;
- матеріальний рівень населення, віддаленість місця проживання від навчальних закладів, темпоральні можливості його систематичного відвідування, певна залежність від місця роботи, яке слугує абітурієнту важливим матеріальним засобом існування і життєдіяльності, тощо.

Економічні процеси підвищують значущість заочної форми, створеної свого часу як доповнення до денної. Так, ЗО швидко набрала силу, перетворилась у важливий рушій підготовки кадрів вищої кваліфікації, отримала загальне визнання та новий імпульс свого розвитку через інтеграцію з інформаційними технологіями [3].

Очевидним є той факт, що освіта дорослих набуває особливого значення на сучасному етапі розвитку суспільства і починає займати чільне місце й в галузі вивчення ІМ.

Підготовка висококваліфікованого вчителя ІМ є актуальною проблемою для сучасної педагогічної теорії та практики у Великій Британії.

Питання підготовки вчителів ІМ у Великій Британії тісно поєднані з політикою держави в галузі педагогічної освіти. Хоча, поряд із загальними тенденціями розвитку й організації цієї галузі, у підготовці вчителів ІМ простежуються своєрідні особливості, пов'язані зі специфікою навчальної дисципліни, її місцем у навчальній програмі, ставленням у суспільстві до володіння іноземними мовами тощо [2].

Утворення Європейського Союзу зробило професію вчителя іноземної мови однією з нагальних у наш час. Це пов'язано з необхідністю розв'язання численних проблем, що виникають у зв'язку з європейською багатомовністю та різноманітністю культур [5, 6].

У Великій Британії вчителі ІМ посідають дещо особливе місце: більше у школі немає вчителів, які не провели б частину свого навчання за кордоном (згідно з правилами програм підготовки вчителів ІМ, зараз майже всі вчителі мови проходять таке стажування). Таким чином, вони володіють і можуть поділитися своїм досвідом, якого не мають інші вчителі, і зробити країну більш відкритою, наблизити учнів до інших європейських країн [5].

Зміни ринкових орієнтирів в освіті висунули пріоритетність формування професійних навичок учителів. Із цієї точки зору розглядалася доцільність навчання іноземних мов у Великій Британії. У підготовці вчителів ІМ виокремилися тенденції оновлення змісту заочної

підготовки, її пріоритетність й розширення, усвідомлення й аналіз майбутніми і працюючими вчителями власного педагогічного досвіду.

Підготовка вчителів ІМ в умовах освіти без відриву від професійної діяльності має, на наш погляд, більшою мірою, ніж для інших форм навчання, орієнтуватися на усвідомлення студентами успішності виконання ними навчальної діяльності, а, звідси, успіху в оволодінні ІМ, що є наразі головним завданням оптимізації процесу навчання.

Функціональна спрямованість цього процесу пов'язана з добром автентичного навчального матеріалу та його тематичною організацією: викладач вказує на відмінні ознаки мовної одиниці, демонструє способи її використання у мовленні та вводить у систему вправ, яка спрямована на формування відповідної мовленнєвої навички. У Великій Британії окреслилася тенденція до переходу від фронтальних і групових форм та методів навчання до індивідуально-групових: тьюторським заняттям, роботи з невеликими групами (3-6 чоловік), творчих семінарів, стажування за кордоном, рольові ігри, диспути, самостійна робота.

Аналіз документів і джерел з Інтернету [7] свідчить, що у Великій Британії у кінці ХХ століття, коли там розпочали готувати вчителів ІМ заочно, не існувало чіткої державної політики щодо цієї галузі, але розвиток і формування такої відбувалися досить інтенсивно з допомогою:

- пошуку ефективних методів і форм, технологій і засобів навчання ІМ;
- визначення мети, завдань, характеру навчання ІМ на кожному освітньому рівні;
- введення і розширення деяких курсів навчання ІМ на здобуття ВО.

Як було визначено із джерел [1-7], у Великій Британії переважає заочно-дистанційне навчання (розумне використання позитивних характеристик обох названих форм), велике значення у якому відіграють тьюторіали, сандвіч-курси (можна порівняти з вітчизняною активною педагогічною практикою студентів), самостійна робота, на яку виділено 1/3 усього навчального часу, результати напрацювань якої перевіряються на тьюторіалах, та стажування студентів-мовників за кордоном у країнах, мови яких вивчають.

Як висновок, можна визначити перспективи **засвоєння** позитивного досвіду заочної форми навчання іноземних мов Великої Британії для аналогічної української галузі освіти:

- у центрі усього – той, хто навчається;
- обслуговування більшої кількості студентів, ніж в очній формі та здешевлення освіти;
- робота з тими, хто має високу мотивацію до навчання-перекваліфікації;
- взаємодія тих, хто навчається, та викладачів (у тому числі у системі on-line);
- введення гнучкого графіку навчання і можливість вибору дисципліни для вивчення;
- модернізація заочної форми навчання (доповнення дистанційною освітою), що дасть змогу створити природне іншомовне середовище, відкрити доступ до банківських даних, бібліотек світу.

Подальше вивчення цієї проблеми можливе та перспективне й стане у нагоді для вітчизняної підготовки фахівців-мовників у системі заочної освіти.

Список використаних джерел

1. Зимаков И. Заочное образование в современной России / И. Зимаков, Б. Мельник, Н. Семина // Высшее образование в России. – 1995. – №1. – С. 73-79.
2. Корсак К.В. Заочна і дистанційна освіта: історичні аспекти / К.В. Корсак // Дайджест-школа-парк. – 2001. – №3/4. – С. 91-96.
3. Петерс О. Заочное обучение – революционная концепция / Отто Петерс // Современная высшая школа. – 1989. – №3 (67). – С. 147.
4. Развитие высшего образования в Великобритании // Экономика образования. – 2001. – №5. – С. 81-84.
5. Разумова О.Б. Организация, формы и методы обучения учителей без отрыва от профессиональной деятельности в Великобритании / О.Б. Разумова, П.Н. Османова // Проблемы высшей школы за рубежом: Межвузов. сб. науч. тр. М. : МГЗПИ, 1990. – С. 8-12.

6. Шляхи реформування заочної (дистанційної) освіти: Всеукраїнська наук. - метод. конф. 11 жовтня 2000 р. – Київ-Львів, 2000. – 66 с.
7. Підготовка вчителів іноземних мов у Великій Британії. – Режим доступу: <http://www.europa-pages.com>

The article deals with the mastering prospects of the best British practices in the part-time educational system for foreign language teachers. As a results of researching of the resources the author shows the increasing of the interest to the problem of settling and development of British the part-time educational system and defines its merits as follows: being part-time students they can choose the time for the whole degree courses; the part-time educational system opens the way for occupational and cultural promotion for those who couldn't manage to study in the full-time tuition; the part-time educational system happens to be cheaper; a high level of the specialists self-instruction skills gives an opportunity for them to be mobile and competitive citizens of the community. The trend of improving of the part-time educational system with the help of modern technologies is observed.

Keywords: *part-time educational system of Great Britain, foreign languages, prospects, modern changes, settling.*

УДК 37.091.2

Піддячий М. І.*

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ: СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ

У статті обгрунтовано актуальність створення умов для підвищення соціально-професійного рівня старшокласників; формування життєво-трудоових компетентностей, які дозволять орієнтуватися та функціонувати в умовах швидкозмінного середовища; проектування навчально-виховного процесу сприятливого для оволодіння соціальним досвідом у межах регіонального середовища. Її мета зорієнтувати систему загальної середньої освіти на особистісні ціннісні орієнтації у процесі планування та здійснення соціально-професійно спрямованого навчально-виховного процесу профільної школи та сприяння усуненню протиріч у системі загальної середньої освіти. Наступним етапом підвищення соціально-професійного рівня старшокласників є розробка змісту навчально-виховних заходів профільної школи.

Ключові слова: *динаміка; духовність; здібності; компетентність; комплекс; наступність; нахили; продуктивність; профорієнтація; розвиток; самовизначення; свідомість; соціалізація.*

Розвиток старшокласників загальноосвітніх навчально-виховних закладів обумовлений формуванням особистісних цінностей та якостей факторами зовнішнього впливу у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії на етапах вікового розвитку в умовах соціального та освітнього середовищ. На сучасному етапі головними причинами недостатньої динаміки розвитку особистості є відсутність: ситуації в суспільстві, сприятливої для соціально-професійного розвитку; збалансованого освітнього середовища та відсутність в достатній кількості підготовлених до продуктивної взаємодії педагогів; ресурсів для розширення ключових діяльностей старшокласників у процесі розбудови регіонального освітнього середовища тощо.

Органи місцевого самоврядування мають створювати сприятливі умови старшокласникам для задоволення їх запитів у напрямку: розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб; забезпечення наступності між загальною середньою та професійною освітою, отримання професії; професійній орієнтації і самовизначення, соціалізації незалежно від місця проживання та стану здоров'я; здійснення психолого-педагогічної діагностики щодо визначення готовності до прийняття самостійних рішень, пов'язаних з

* © Піддячий М. І., 2014